

जाहिरातीचे दर.

सालील पत्र्यावर चोकराती
करावी,
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ८.

अर्थ

वर्गणाचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४
(टपाल इंग्लिश माफ)
किरकोळ अंकास
दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख १८ ऑगस्ट, १९४३

अंक ३३

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिकृत भांडवल रु. २,००,००,०००
अधिकृत भांडवल रु. १,००,००,०००
रिझर्व फंड रु. १,२०,५०,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल विल्डिङ्ग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस बिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वडो (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लाइव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बक्षार), कलकत्ता (चौरंगी स्कॉअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंग्जवे), नागपूर (इतवारी बक्षार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, भुज (कच्छ).

लंडन एजन्ट्स : वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स : सर जुनीलाल श्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गोडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स :

दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही अक्षर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी साल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

बिल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्झिक्यूटर व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तऱ्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट:—टी. आर. लालवाणी.

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रुप्राणकडून हवाई हल्ला अगर तत्सम उपद्रव घापासून घिन-लडाऊ नागरिकांच्या जीविताला घेणाऱ्या धोक्याचा समावेश विमा पॅलिसीच्या अटीत होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमियम भरावा लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये चर्चिला जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॅलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता जादा प्रिमियम नाही.

तरी विलंब न लावतां—

तुमचा नि तुमच्या आसेप्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष:—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रकें विनामूल्य पाठवूं

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन

स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोवदला घ्या.

गिरगांव

मुंबई नं. ४

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

विविध माहिती

बँकांस सुदी

सोमवार, ता. २३ ऑगस्ट रोजी गोकुळ अष्टमीनिमित्त बँका बंद रहातील.

ग्रामोन्नतीबद्दल बक्षीस

पश्चिम खानदेशातील नंदुरबार तालुक्यामधील सोढामळी गांवास १९४२ मधील ग्रामोन्नतीबद्दल १०० रुपये बक्षीस देण्यांत आले. सेढेगांवातील २०० लोक तालुका डेव्हलपमेंट असोसिएशनचे समासद आहेत व ते सुधारलेल्या जातीचे वी व औते वापरतात. ताळी व बंधारे घाटण्याचे काम करण्याचे त्यांनी ठरविले आहे. गांवातील रस्ते बऱ्या स्थितीत आहेत. गावकऱ्यांनी नुकतीच एक सोसायटी स्थापन केली आहे. गावाच्या हद्दीतील लागवडीचे क्षेत्र चालू वर्षी २५% वाढले आहे.

छापारसाठी कामद कमी वापरा

- (१) समास अगदी लहान सोडा.
- (२) समासांत हेडिंग न घालतां तें मजकुरांतच घाला.
- (३) नवीन प्रकरण नव्या पानावर मुरूं करूं नका.
- (४) कागदाचे एकाच बाजूवर चित्रे छापूं नका.
- (५) चित्राभोवतालच्या जागेवरहि मजकूर कंपोज करा.
- (६) शक्यतो लहान टायप वापरा.
- (७) डबल कॉलमी छपाईचा अवलंब करा.
- (८) कमी कागद वापरा व वापरावयाच्या कागदाचा प्रत्येक कोपरास कोपरा उपयोगांत आणा.

रावळगांव लुमर फार्म लि.

वरील कंपनीचा रावळगांव (जि. नाशिक) येथे साखर कारखाना आहे. कंपनीने ३१ मार्च, १९४३ अखेर संपलेल्या वर्षाच्या नफ्यांतून ऑर्डिनरी भागीदारांस १४% करमाफ व डिफरंड भागीदारांस ७% डिव्हिडंड दिले. डिफरंड भागांवरील डिव्हिडंडमधून प्राप्तीवरील कर कापून घेतला जाईल.

वृक्षारोपण

अठिबाग तालुका प्रात्यक्षिक केंद्रातर्फे एक दिवस वृक्षारोपण दिन म्हणून पाठण्यांत आला. ह्या प्रसंगी कुलवा जिन्हाच्या कलेक्टरांनी हापूसचे कलम लावले व दहा कलमे शेतकऱ्यांना दिली. जंगल सात्याने दिलेल्या १०० फरच्या झाडांपैकी ८५ लावण्यांत आली. जंगलसात्याच्या अधिकाऱ्यांनी वृक्षारोपणाचे महत्त्व समजावून सांगितले.

रिशर्व बँकेचे गव्हर्नर व डेप्युटी गव्हर्नर

श्री. सी. डी. देशमुख, बँकेचे १९४१ पासून डेप्युटी गव्हर्नर, बँकांस बँकेचे गव्हर्नर, सर जेम्स टेलर, बँकांच्या मृत्यूनंतर नवीन नेमणूक होईपर्यंत गव्हर्नरचे अधिकार देण्यांत आले होते. श्री. देशमुख बँकांची गव्हर्नर म्हणून नेमणूक आतां जाहीर झाली आहे. मि. सी. आर. ट्रेव्हर व मि. वजाहत हुसेन ह्या दोघांची डेप्युटी गव्हर्नर म्हणून नेमणूक झाली आहे.

पेटंट्स

अमेरिकेंत प्रत्येक आठवड्यास सुमारे एक हजार पेटंट देण्यांत येतात.

निर्देनिषा ब्रिक्किट कं. लि.

वरील कंपनीस ३१ मार्च अखेरच्या सहमाहीत १ लक्ष, ९९ हजार रुपये नफा झाला. भागीदारांस ५% डिव्हिडंड व २३% बोनस मिळणार आहे. मुंबई व कलकत्ता येथील कंपनीचे कारखाने कच्च्या माळाच्या पुरवठ्याचे अभावी मधूनमधून कांही काळ बंद होते, त्याचा उत्पादनावर प्रतिकूल परिणाम झाला. कलकत्त्याहून कांही यंत्रसामुग्री आणून मुंबईच्या कारखान्यांत बसविण्यांत आली. कंपनीच्या ब्रिक्किटांच्या उत्पादनापैकी ९५% उत्पादन सरकार घेत आहे. लोकांच्या उपयोगासाठी माळ पुरवितो येईना, म्हणून कंपनीने १९४२ अखेर दिल्लीचा आपला डेपो बंद केला. कंपनीचे भाग मांडवळ १३३ लक्ष रुपये असून तिचे रिझर्व व इतर फंड ५ लाखांचे वर आहेत.

टाटा ऑइल मिलस लि. चे बोनस शेअर

वरील कंपनीने ३१ मार्चअखेर संपलेल्या वर्षी १ कोटी, ८० लक्ष रुपयांची विक्री केली. १९४२ मधील विक्रीचा आकडा १ कोटी, ३ लक्ष रुपये होता व १९४१ मधील विक्री फक्त ९४ लक्ष रुपयांची होती. ठोक नफा २३ लक्ष रुपये झाला व निव्वळ नफा १२ कोटी, ८९ लक्ष रुपये भरला. कंपनीने ४% डिव्हिडंड दिले व प्रत्येक २० भागास एक २५ रुपयांचा एक भाग ह्याप्रमाणे बोनस शेअर दिले. ह्या बोनस भागाची किंमत ५% डिव्हिडंड इतकी आहे. २५ रुपयांच्या भागाची आज बाजारभावाने होणारी किंमत ९४ रुपये आहे. कंपनीच्या स्थापनेस २५ वर्षे पुरी झाली. त्यानिमित्त बोनस शेअर देण्यांत येत आहेत व त्यासाठी डिफेन्स ऑफ इंडियाच्या ९४ अ नियमानुसार सरकारची मंजूरी मागण्यांत आली आहे. अशा रीतीने २,७५,७५० रुपयांचे ११,०३० ऑर्डिनरी भाग निर्माण होतील.

हॉटेलांतील स्रोत्या

अमेरिकेंतील सर्व हॉटेलांत मिळून १४,४५,४१५ स्रोत्या आहेत. प्रत्येक १०० नागरिकांस एकापेक्षा अधिक स्रोती, असे प्रमाण पडले.

दुग्धम नाणां

अमेरिकेंत दुग्धम नाण्यांचे उत्पादन पुष्कळच वाढले आहे, हे साठील आकडे दर्शवितील—

	पेनी	निकल्स	डाइम्स
१९३८	१९ कोटी	३३ कोटी	३३ कोटी
१९४१	१११ कोटी	३० कोटी	२६३ कोटी

मुंबई प्रांतांतील सेढी

मुंबई प्रांतांत १९४१-४२ अखेर २२,८४५ सेढी होती. १९४१-४२ मध्ये सुरत जिन्हांतील दोन सेढी शेजारच्या सेढ्यांशी एकत्रित करण्यांत आली.

तुर्कस्तानाची हिंदी कापडाची सरदी

तुर्कस्तान पूर्वी इंग्लंडकडून कापड विकत घेत असे; आतां हिंदुस्थानांतून ते आणणे त्यास आवक सोईचे पडले. हिंदुस्थानाने ५०० टन सूत अगोदरच पाठविले आहे व १,७५० टन कापड अद्याप तिकडे जावयाचे आहे.

अनुक्रमणिका

	पृष्ठ		पृष्ठ
१ विविध माहिती ...	२५८	अन्नपुरवठा—सर ज्वाला-	
२ अन्नपुरवठा चर्चेची फलश्रुति ...	२५९	मसाद ह्यांचे आश्वासन—	
३ मुंबईमधील बाजारभाव	२६०	श्री. देशमुखरुत आढावा-	
४ प्रो. शहा यांचे नवे पुस्तक	२६०	रोरुयांचा युद्धोत्तर उपयोग-	
५ हिंदी उद्योगधंद्यांची जंत्री	२६०	युद्धास नवीन समाधानकारक	
६ स्फुट विचार ...	२६१	वळण—चलन विस्ताराचे	
कौन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये		सरकारी समर्थन	
		७ कंपन्यांची भांडवल उभारणी	२६३

अर्थ

बुधवार, ता. १८ ऑगस्ट, १९४३

अन्नपुरवठा चर्चेची फलश्रुति

हिंदुस्थानच्या अनेक भागांत धान्यपुरवठ्याच्या अपुरेपणा-विषयी सारखी ओरड चालली आहे, आणि अलीकडे बंगालमध्ये ह्या संबंधांतली परिस्थिति अति विकट झाल्याकारणाने ह्या संबंद प्रश्नाच्या मध्यवर्ती असेंब्लीत होऊं घातलेल्या चर्चेकडे लोकांचे लक्ष लागून राहिले होते. अन्न पुरवठ्याची समाधानकारक व्यवस्था लावण्याच्या हेतूने आणि सर्व देशभर धान्याची वाटणी समतेच्या तत्त्वावर होण्याच्या दृष्टीने धोरण आसण्यासाठी हिंदुस्थान सरकारच्या विद्यमाने अनेक परिषदा भरल्या आहेत आणि ह्या प्रकारची परिषद भरून फार आठवडे झालेले नाहीत. धान्य पुरवठ्याचा कारभार हाकण्यासाठी हिंदुस्थान सरकारने स्वतंत्र खाते निर्माण केले व त्याकरिता एक स्वतंत्र चिठणीस नेमला. हे सर्व काम कार्यक्षम रीतीने व्हावे म्हणून त्याने इंग्लंडहून तज्ञ आणवले आहेत. सर्व मोठ्या शहरांत शिधा पद्धति चालू करावी असे ठरले असून त्या बाबतीतले तज्ञ मि. कर्बी ह्यांनी क्रित्येक शिफारशी केल्या आहेत असे नुकतेच प्रसिद्ध झाले आहे. तथापि हिंदुस्थानांत निरनिराळ्या प्रांतांत व संस्थानांत होणारे धान्याचे उत्पादन आणि त्यांतील लोकांच्या किमान गरजा ह्यांचा मेळ घालण्याचे काम कोणी व कसे करावयाचे हा प्रश्न शिष्टक रहातो आणि त्या संबंधांत मध्यवर्ती सरकारने कोणते धोरण स्वीकारले आहे हे जाणण्याची असेंब्लीच्या सभासदांची इच्छा होती. त्यांनी आपापल्या दृष्टीने सरकारवर कडक टीका केली, पण दोन दिवसांच्या चर्चेच्या अखेरीस त्यांस निश्चयात्मक असे उत्तर मिळाले नाही.

देशाच्या सर्व भागांस उपलब्ध धान्यांच्या पुरवठ्याचा योग्य अंश मिळण्यासाठी मध्यवर्ती सरकारनेच त्या विषयीचे नियमन स्वतःच्या हाती घेतले पाहिजे हे मत एकदां बहुमान्य झाले असल्याचे दिसत होते. जरूर पडल्यास हिंदुस्थान सरकार कोट्यवधि रुपये खर्च करून धान्याचा पुरवठा स्थानिक गरजा भागवून अधिक असेल अशा प्रांतांत ते सोदी करील आणि तुटवडा असेल त्या प्रांतांस ते पुरवील हे धोरण अखेरीस सुटून प्रांतिक सरकारांनी मध्यवर्ती सरकारच्या हस्तक्षेपाची अपेक्षा न करता परस्परांशी बोलणी करून स्वतःच्या अन्नविषयक गरजा भागवण्या हे सुल्ल्या व्यापाराचे तत्त्व त्यांच्या जागी आले. ह्या धोरणाच्या धोरणामुळे

घोटाळा उत्पन्न झाला आणि कांही प्रांतिक सरकारच्या विचित्र वागणुकीमुळे मध्यवर्ती सरकारच्या धोरणांत बदल करणे भाग पडले असा निष्कर्ष अन्न मंत्री, सर अझीझुल हक, ह्यांच्या असेंब्लीत झालेल्या भाषणावरून निघतो. बंगालच्या तांदुळाच्या पुरवठ्याबाबतच्या आजच्या हलाखीबाबतची सर्व जबाबदारी त्यांनी तेथील माजी मंत्रिमंडळावर टाकली. ह्या मंडळाने आमच्या प्रांतास तांदुळाचा पुरवठा बाहेरून होण्याची आवश्यकता नाही असे गेल्या डिसेंबरमध्ये भरलेल्या अन्न परिषदेत ठासून सांगितल्याकारणाने इतर प्रांतांनी आपापल्यापुरती व्यवस्था केली. आता बंगालमध्ये तांदुळासंबंधाने हाकाटी चालली आहे आणि तो पुरवठ्याची मध्यवर्ती सरकार तजवीज करित आहे असेहि त्यांच्या वतीने सांगण्यांत आले. हिंदुस्थान सरकारच्या निरनिराळ्या प्रांतांस धान्यपुरवठाविषयक धोरणाचे अंमलबजावणीच्या मार्गात अनेक अडथळे कसे उत्पन्न केले गेले आणि त्या कारणाने नियमन सोडून देऊन सुल्ल्या देवघेवीचे धोरण त्यास कसे पत्कारावे लागले ह्याचा इतिहास अन्न मंत्र्यांनी निवेदन केला. मध्यवर्ती सरकार आणि प्रांतिक सरकारे ह्यांचे दरम्यान आवश्यक असलेले सहकार्य झाले नाही आणि त्या सरकारच्या योजनेची अंमल बजावणी वाटेत उपस्थित करण्यांत आलेल्या विघ्नंमुळे होऊं शकली नाही ह्या त्यांनी प्रां-लपणाने केलेल्या विधानाने अन्न पुरवठा परिस्थितीच्या गोंधळाची कल्पना येते.

जुलैमध्ये भरलेल्या दिव्ही येथील अन्न परिषदेने हिंदुस्थान सरकारने धान्य पुरवठ्याची जबाबदारी पुन्हा स्वतःकडे घ्यावी असे सुचवले आणि ती शिफारस मान्य करण्यांत आली असल्याचे सर अझीझुल हक ह्यांनी सांगितले. मध्यवर्ती असेंब्लीत अन्न पुरवठा प्रकरणी अनेक सभासदांची कडक टीकाप्रचुर भाषणे झाली आणि त्यांनीहि हिंदुस्थान सरकारने धान्याची योग्य वाटणी प्रांतांमध्ये करण्याचे काम स्वतः करावे असे सुचवले. धान्याची परदेशी निर्गत झाल्याकारणाने सध्याची टंचाई उत्पन्न झाली आहे ह्या टीकेस अनुलक्षून अन्न मंत्र्यांनी बाहेर गेलेल्या धान्याचे प्रमाण अत्यंत अल्प व उपेक्षणीय आहे असे आंकडे देऊन सांगितले आणि प्रांतिक सरकारे, व्यापारी व जनता ह्यांच्या पूर्ण व हार्दिक सहकारावाचून धान्याच्या टंचाईचा प्रश्न सुटणे अशक्य आहे असे बजावले. बंगाल सारख्या विशेष हलाखीच्या प्रांतांस धान्य पुरवठ्याची शिकस्त करण्यावर हिंदुस्थान सरकार आपले शक्तिसर्वस्व तूर्त वेचीत आहे आणि सध्याची आपत्ति टटल्यानंतर अखिल भारतीय धोरणाचा प्रश्न हाती देण्यांत येईल; तथापि ते धान्य वाटणीची समाधानकारक व्यवस्था अंमलांत आणण्याची शिकस्त करील असेहि आश्वासन त्यांनी दिले. आपल्या पुढील धोरणाची परिस्फुटता आतांच झाल्यास तिचा गैरबाजवी फायदा स्वार्थी व्यापारी वर्गरे लोक घेतील अशी भीति प्रदर्शित करून त्या संबंधांत निश्चित असे कांहीहि सांगण्याचे त्यांनी नाकारिले. धान्य पुरवठ्याची व्यवस्था पहाण्याचे एकमेव काम एका मंत्र्याकडे यावे ह्या सूचनेचा स्वीकार सरकारने केला आहे. इतर दृष्टी ठेवून हिंदुस्थानच्या अन्नपुरवठ्याचे संबंधांत काय केले पाहिजे ह्याचा विचार करण्यासाठी नेमलेल्या समितीचा रिपोर्ट तयार झाला आहे आणि त्याचा योग्य परामर्श घेऊन मध्यवर्ती सरकार धोरण आखील असे सांगण्यांत आले आहे. कांही झाले तरी अन्न पुरवठ्याचा विषय राष्ट्रीय महत्त्वाचा आणि जिद्दाच्याचा असून त्याचा युद्ध-प्रयत्नाशी निकट संबंध आहे ही गोष्ट लक्षांत घेऊन मध्यवर्ती सरकारने तो समाधानकारक रीतीने सोडवण्यासाठी आपल्या अधिकाराचा पूर्ण उपयोग केला पाहिजे. स्वतःच्या मार्गातील अडथळांचा पाटा वाचण्याचा प्रसंग सर अझीझुल हक ह्यांचेवर आला ही घटना कोणासहि इष्ट वाटणार नाही आणि त्याची पुनरावृत्ति न होण्याची सवरदारी घेतली जाणे अगत्याचे आहे.

मुंबईमधील बाजारमात्र

आठवट्याचे घाऊक बाजारमात्र, १२ ऑगस्ट, १९४३			
जिनसाचे नाव	मालाचा प्रकार	किंमतीचे माप	किंमत (रुपये)
(८२ पौंडाचा मण)			
१ गहू		"	१३-१-०
२ ज्वारी		"	१०-८-०
३ बाजरी		"	७-१०-०
४ तुरीची डाळ	कानपूर	"	१६-५-०
		ते	१६-१४-०
५ " "	सुरत	"	१८-११-०
		ते	२०-११-०
६ हरबरा	पंजाब तांबडा	"	१९-१०-०
७ " "	पिवळा	"	२०-०-०
८ मूग	मोगलाई नं. १	"	१२-१३-०
		ते	१२-१५-०
९ " "	नं. २	"	१०-१-०
		ते	१०-३-०
१० " "	नं. ३	"	९-१२-०
११ तांदूळ	(अ) स्पेशल	"	४९-०-०
	(ब) पहिली प्रत	"	२४-०-०
	(क) दुसरी प्रत	"	११-८-०
१२ साखर यु.पी.		"	१६-५-०
		ते	१६-९-०
१३ " दक्षिण		"	१५-११-०
		ते	१५-१५-०
१४ गूळ	कोल्हापूर	"	२४-८-०
		ते	१६-५-०
१५ " "	कोपरगाव	"	१७-४-०
		ते	१८-३-०
१६ शेंगदाणा	खानदेश	"	
१७ " "	खानदेशी जात	"	१५-७-०
१८ " "	कऱ्हाड	"	१४-११-०
१९ " "	मोठा	"	१४-११-०
२० आळशी	मोठी	"	११-०-०
२१ " "	लहान	"	१०-१०-०
२२ भुईमूग तेल		"	३१-७-०
२३ आळशी तेल		"	३१-७-०
२४ नारळ तेल		"	३१-७-०
२५ भुईमूग पेंढ		"	३-५-०
२६ बटाटे	डीसा	"	३२-५-०
२७ कांदे पुणे व नाशिक	पहिली प्रत	"	५-५-०
		ते	५-१०-०
२८ " "	दुसरी "	"	४-१३-०
		ते	५-१-०
२९ " "	तिसरी "	"	४-०-०
		ते	४-११-०

३० देशी लोणी	खानदेश	"	११४-१०-०
३१ " "	बेळगांव	"	९९-१४-०
३२ तूप	पोरवंदर	"	१५७-४-०
३३ " "	गुजरात	"	१४९-१४-०
३४ " "	हाथरस	"	१३२-४-०
३५ " "	बेळगांव	"	१२९-४-०
३६ " "	खानदेश	"	१३८-१-०
३७ दूध, सकाळचे		"	३०-०-०
३८ " संध्याकाळचे		"	३०-०-०
३९ अंडी, घाऊक, न निवडलेली	५५० अंड्यांची टोपली		५०-०-०

प्रो. के. टी. शहा ह्यांचे नवे पुस्तक

“हिंदुस्थान युद्धखर्च कसा सोशीत आहे!” ह्या नावाचे एक पुस्तक प्रो. के. टी. शहा ह्यांनी नुकतेच प्रसिद्ध केले आहे. त्यांत त्यांनी इतर संयुक्त राष्ट्रांच्या युद्धखर्चाची छाननी करून हिंदुस्थान सरकारने काढलेल्या कर्जाची व बसविलेल्या करांची माहिती दिली आहे. सरकारने कराच्या स्वरूपांत जास्त रकम जमा करावयास पाहिजे, असे त्यांचे म्हणणे आहे. हिंदुस्थानाचे इंग्लंड-मधील साठलेले येणे युद्धसमाप्तीनंतर रद्द तर केले जाणार नाहीना? अशी त्यांनी भीति व्यक्त केली आहे. पौंडाची किंमत युद्धानंतर उतरली, तर हिंदुस्थानाचे नुकसान होईल, हेहि त्यांनी नमूद केले आहे. रुपया व पौंड ह्यामधील दुवा नाहीसा करून, युद्धानंतर रुपयाची आंतरराष्ट्रीय बाजारांत ठरेल ती किंमत ठरू यावी, असे त्यांचे मत आहे. सरकारने अमेरिकेकून सोने मिळवून युद्धकाळांत अमेरिकेतच ते ठेवून, त्याचे तारणावर हिंदुस्थानाने नोटा काढव्या अशीहि त्यांची सूचना आहे. प्रातिनिधिक मध्यवर्ती सरकारच्या आवश्यकतेवर त्यांचा विशेष भर आहे.

हिंदी उद्योगधंद्यांची जंत्री

ऑल इंडिया मॅन्युफॅक्चरर्स ऑर्गनायझेशनने हिंदी उद्योगधंद्यांची माहिती देणारे एक पत्रक तयार केले आहे, त्यांत उद्योगधंद्यांचे मोठे, मध्यम व लहान असे त्यांतील वसूल भांडवलाचे आधारावर वर्गीकरण केले आहे. ३० लाखांपेक्षा अधिक वसूल भांडवलाचे मोठे, १ ते ३० लाख वसूल भांडवलाचे मध्यम व १ लाखाखालील भांडवलाचे लहान, असे वर्गीकरण करून त्यांतील वेगवेगळ्या उद्योगधंद्यांची छाननी करण्यांत आली आहे. मोठ्या उद्योगधंद्यांत कापास सूत-कापडाच्या गिरण्या, तागाच्या गिरण्या, लोखंड पोलादाचे कारखाने व हॅट्रो-इलेक्ट्रिक कंपनी असा अनुक्रम येतो. कापडाच्या व तागाच्या गिरण्यांत गुंतलेल्या कामगारांची संख्या मोठ्या उद्योगधंद्यांतील कामगारांच्या संख्येच्या ८०% भरते. ह्या दोन प्रकारच्या गिरण्यांतील वसूल भांडवल मोठ्या उद्योगधंद्यांतील वसूल भांडवलाच्या फक्त ३४.६३% आहे. तागाच्या कारखान्यांतील मजुरीचे प्रमाण मात्र खाली आहे. एकूण उत्पादनाच्या ४८.४४% उत्पादन ह्या दोन प्रकारच्या गिरण्यांचे आहे. लोखंड-पोलादाच्या कारखान्यांची संख्या फक्त ३ च असली तरी त्यांतील वसूल भांडवल वरील सर्व कापड गिरण्यांतील भांडवलाची बरोबरी करील. नफ्याचे दृष्टीने लोखंड पोलादाचे कारखाने सर्व प्रकारच्या मोठ्या उद्योगधंद्यांत पहिला अनुक्रम मिळवितात.

स्फुट विचार

कॉन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये अन्न पुरवठा

मध्यवर्ती असेंझीप्रमाणे कॉन्सिल ऑफ स्टेटमध्येहि अन्न-पुरवठ्याच्या प्रश्नाची चर्चा झाली. तीमध्ये नवीन मुद्दे येणे अर्थातच शक्य नव्हते. धान्याचा व्यापार आनियंत्रित असेल तर त्याच्या किंमती उतरून त्याची सर्व प्रांतांत जरूरीप्रमाणे वाटणी होईल हे मत जरी कांहीं सभासदांनी व्यक्त केले असले तरी आपापल्या गरजांकडे पहाण्याची मुभा प्रांतिक सरकारांस न देता मध्यवर्ती सरकारने ह्याबाबतची जबाबदारी स्वीकारली पाहिजे, असाच अभिप्राय सर्वसाधारणपणाने मान्य झालेला आहे. अन्नपुरवठा स्वात्याचे चिटनवीस, जनरल बुड, ह्यांनी मध्यवर्ती सरकारची बाजू पुढे मांडतांना सांगितले की, ते सरकार सर्व देशासाठी एक धोरण आखू शकते पण त्याची अंमलबजावणी प्रांतिक सरकारांनी करावयाची असते. मध्यवर्ती सरकाराच्या सत्तेसाठी प्रांतांमधली धान्याची वाटणी करण्यास स्वतंत्र असे साधन नसल्याने त्यास प्रांतिक सरकारांच्या ओझांनेच पाणी पिये प्राप्त आहे. मध्यवर्ती सरकार योजना आखील, त्यामध्ये एकसूत्रीपणा आणण्याची शिकस्त करील, पण त्याच्यापलीकडे त्यास जाता येत नाही. सहा महिन्यांच्या मागे ह्याप्रमाणे त्याने आखलेली योजना अयशस्वी झाली आणि देशाच्या पूर्व भागांत त्यास पुरवठ्याचे नियंत्रण काढून टाकावे लागले. अन्नपुरवठ्यासारख्या महत्त्वाच्या प्रश्नाचे बाबतीत प्रांतांचे सहकार्य होऊ नये आणि त्या कामी मध्यवर्ती सरकारने दुबळेपणा दाखवावा हे आश्चर्यकारक व शोचनीय आहे असे कायदेमंडळाच्या सभासदांस व सामान्य जनतेस वाटल्यावांचून रहाणार नाही. गेल्या अन्न परिषदेनेहि मध्यवर्ती नियंत्रणास पाठिंबा दिला होता हे येथे लक्षांत ठेवले पाहिजे.

सर ज्वालाप्रसाद ह्यांचे आश्वासन

राष्ट्रीय महत्त्वाच्या सर्व बाबी मध्यवर्ती सरकारच्या अधिकारांत येतात आणि युद्धपरिस्थितीत तर हे राष्ट्रीय नियंत्रण कटक असले पाहिजे हे उषड आहे. असे असता अन्नाच्या वाटणीचे संबंधांत प्रांतिक स्वायत्ततेची अडचण पुढे येत आहे तिचे-विषयी लोकमत व्यक्त झाले आहे त्याकडे. मध्यवर्ती सरकारने लक्ष दिले पाहिजे. प्रांतिक व संस्थानी सरकारांचे सहकार्य युद्ध-प्रयत्नाचे इतर बाबतीत त्यास जसे मिळत आहे तसेच ते अन्न पुरवठ्याचे वाटणीत कां मिळू नये हे समजणे कठिण आहे. अन्न-स्वात्याचे नवे मंत्री सर ज्वाला प्रसाद ह्यांनी जनरल बुड ह्यांच्या पुढे जाऊन कॉन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये झालेल्या टीकेस उत्तर देतांना असे आश्वासन दिले की, मध्यवर्ती सरकार प्रांतिक सरकारांच्या स्वायत्ततेविषयी घटनात्मक कल्पनांस न जुमानतां स्वतःचे नियंत्रणात्मक धोरण अंमलांत आणिल आणि धान्यपुरवठ्याचा प्रश्न लोकांच्या सहकारितेने सोडविण्याची शिकस्त करील. शहरांतील शिधापद्धतीस धान्याच्या वाटणीची योजना मर्यादित न होता ती संबंध देशास लागू करण्यांत येणे अगत्याचे आहे. मध्यवर्ती कायदे मंडळांतील लोकप्रतिनिधींच्या टीकेचा हिंदुस्थान सरकार व प्रांतिक सरकारे ह्यांवर आवश्यक तो परिणाम होईल अशी अपेक्षा आहे.

हिंदी चलन परिस्थितीचा श्री. देशमुखकृत आढावा रिझर्व्ह बँकेची नवी वार्षिक साधारण सभा कलकत्ता येथे सोमवार, ता. ९ रोजी भरली होती. त्या प्रसंगी बँकेचे डेप्युटि गव्हर्नर, मि. सी. डी. देशमुख, सी. आय. ई. ह्यांनी अध्यक्ष-स्थानावरून भाषण करतांना हिंदी चलनाच्या परिस्थितीचा आढावा घेतला. आर्थिक व्यवहारांच्या गरजेच्या मानाने चलनवाढ फार ज्यास्त झाली, ह्याची मुख्य कारणे लोकांस नेहमी लागणाऱ्या जिनसांचा तुटवडा व किंमतीत एकदम झालेली चढ ही होत असे ते म्हणाले. लोकांस आवश्यक असणाऱ्या जिनसांचा पुरवठा वाढवणे, बचतीस प्रोत्साहन देणे व मालाची वाटणी योग्य करून त्याची किंमत मर्यादित ठरवणे, हे उपाय चलनवाढीवर त्यांनी सुचविले. ह्या प्रश्नासंबंधाने सरकारी विचारसरणी व हिंदी अर्थशास्त्रज्ञांचे मत ह्यांतील तफावत "अर्था"मध्ये वेळोवेळ स्पष्ट करून सांगितलेलीच आहे. चलनविस्ताराचे मुख्य मूळ व त्या-मागील सरकारी धोरण ह्यांचा उद्देश श्री. देशमुख ह्यांचे भाषणांत आला नाही. सध्या मुंबई व कलकत्ता येथील टांकसाळीत नाणी पाडण्यांत येतात. तिसरी टांकसाळ लवकरच सुरू झाली, म्हणजे दुय्यम नाण्यांचा पुरवठा भरपूर होईल. तथापि, "लोकांची डोकी जाग्यावर आली, म्हणजे दुय्यम नाण्यांचा पूर उलट दिशेने सुरू होईल व परत येणाऱ्या नाण्यांचे काय करवे, हे ठरविणे कठीण जाईल" अशी भीति श्री. देशमुख ह्यांनी व्यक्त केली. नाण्यांच्या टंचाईच्या आजच्या बिकट परिस्थितीपेक्षा ती आपली कमी ताप-दायक होईल, हे स्पष्टच आहे. आजच्या टंचाईस त्यांनी मुख्यतः नाणी साठवून ठेवण्याची प्रवृत्ति कारणाभूत आहे, असे सांगितले व त्याचे कारण नफेबाजी व चलनाबाबत खोटी विचारसरणी हे आहे, असे ते म्हणाले.

चलनाच्या तारण-रोख्यांचा युद्धोत्तर उपयोग

हिंदी चलनास तारण असलेले सर्व सोने हिंदुस्थानांतच सुरक्षित आहे व त्याची बँकेच्या ३३व्या कटमाप्रमाणे ठरविलेली किंमत सध्याच्या बाजारभावाप्रमाणे तिपटीपेक्षा अधिक भरेल, ही गोष्ट लोकांच्या नजरेस आणली पाहिजे, असे त्यांनी आग्रहपूर्वक सांगितले. तारण असलेल्या सोन्याची किंमत तिपट झाली असली, तरी प्रसूत नोटांशी सोन्याच्या तारणाचे प्रमाण कसे कमी होत गेले आहे व स्टॅलिंग रोख्यांच्या तारणाचे प्रमाण कसे वाढत चालले आहे, हेहि त्याचबरोबर स्पष्ट केले असते, तर हिंदी चलनविषयक परिस्थितीवर चांगला प्रकाश पडला असता. तारण सोन्याचा आकडा (४४ कोटी, ४२ लक्ष रु.) युद्धपूर्वी-पासून कायमच आहे, परंतु पौढांतील रोख्यांचा आकडा मात्र ७८ कोटींवरून ५६० कोटींवर आला आहे. हिंदी चलनास पुरेसे तारण नाही, असे कोणीच म्हणत नाही. परंतु चलनविस्तार आसडता घेतला, म्हणजे पौढांतील रोख्यांची हिंदुस्थानांत बसुली कशी करावयाची, हा प्रश्न उपस्थित होईल. दुय्यम नाण्यांची संख्या कमी करण्याच्या आपत्तीपेक्षा हा प्रश्न त्यास ज्यास्त महत्त्वाचा आहे. युद्धानंतर हिंदी उद्योगवंध्यांच्या वाढीसाठी ब्रिटिश यंत्रसामग्री व माळ आणावा लागेल, त्यासाठी इंग्लंडमधील रोख्यांचा उपयोग होईल व त्याबाबत काळजीचे कारण नाही, असे श्री. देशमुख ह्यांनी सक्तीपूर्वक सांगितले. हिंदी बँकांनी आपले पैसे तऱ्हे ठेवून युद्धपरिस्थितीस अनुरूप आपले धोरण आसले, ह्या-

बड्ड श्री. देशमुख ह्यांनी समाधान व्यक्त केले व जेथे पूर्वी दक्षिणची सोय नव्हती अशा ठिकाणी शाखा स्थापन करण्याची विकांची प्रवृत्ति त्यांनी वाढवली. बाजारभावांतील चढउतार व त्याचा लोकांवर झालेला विषम परिणाम ह्यांकडे लक्ष वेचून, ठराविक उत्पन्नाच्या लोकांची परिस्थिति वाईट झाल्याचें त्यांनी सांगितले. ह्यासंबंधांत सद्देवाजीस आळा घालून परिस्थिति सुधारण्याबाबत सरकारने दिलेल्या आश्वासनाचा त्यांनी उद्देश केला. एकंदर आर्थिक व चलनविषयक परिस्थिति समाधानकारक आहे, असा त्यांचा माषणाच्या मधितार्थ आहे.

युरोपांत युद्धास नवीन समाधानकारक वटण
युरोपांतील पूर्व आषाढीवर रशियन सेन्यांनी जर्मन फौजांस ओरेंजच्या पश्चिमेस व सारकॉव्हपर्यंत मार्गे ढकलण्यांत यश संपादन केले आहे ते कौतुकास्पद आहे. जर्मनीची पूर्वेकडील चढाई थोपवून परून उलट शत्रूस जोराने मार्गे हाटवण्याचा हा रशियाचा पराक्रम हिटलरला अनपेक्षितच असला पाहिजे. हिटलरच्या चढाईच्या लढायांचे रूपांतर बचावाच्या लढ्यांत झाले असून रशियन चढाईचा लोंढा आतां कोठे थांबणार याची चिंता त्यास लागली असली पाहिजे. रशियन मोहीम एका बाजूने आंगलट आली त्याच वेळीं सिसिलीमधून जर्मन फौज काढून घेतां घेतां हिटलरच्या नाकी नव आले आहेत. केवढ्या तरी मोठ्या फौजेस व लढाऊ सामुग्रीस त्यास सिसिलीमध्ये मुक्तावे लागले आहे. इटलीवरील आपली पकड सैल होऊं यावयाची नाही आणि स्वतःच्या संरक्षणासाठी त्या देशाचा बळी यावयाचा असा त्याचा बेत दिसतो. मुसोलिनीच्या जागी आलेल्या नवीन इटालिन राजसत्तेस स्वतंत्रतेने वागण्याचें सामर्थ्य आहे असें दिसत नसल्याने मित्रराष्ट्रांस इटलीविरुद्ध युद्ध चालू ठेवणें अपरिहार्यच आहे. आतां इटालिन भूमीवर युद्धाचें लोण येऊन पोहोचले आहे. सुद्ध जर्मनीमध्ये ब्रिटिश व अमेरिकन वैमानिक प्रमुख औद्योगिक शहरांवर सारखे हल्ले चढवून शत्रूचें लढाऊ बळ सक्ची करित आहेत. गेल्या तीन चार आठवड्यांत रशियन व सिसिलिन अन आषाढ्यांवर मित्र राष्ट्रांस एवढे मोठे व महत्त्वाचे विजय मिळाले आहेत कीं युरोपांतील युद्धाच्या कार्यक्रमाचा तातडीने विचार करणें मि. चर्चिल, प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट व स्टालिन ह्यांस अगत्याचें वाटलें आहे. कॅनडांत केबेक येथें मि. चर्चिल व प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट ह्यांचा विचार विनिमय चालू झाला आहे आणि मॉ. स्टॉलिन ह्यांस ह्या चर्चेत स्वतः भाग घेतां आला नाही तरी त्यांच्या संमतीनेच पुढील घोरण आसण्यांत येत आहे हें उघड आहे. आतां युरोपांत दुसरी व तिसरी आषाढी चालू करण्याचा इंग्लंड व अमेरिका ह्यांचा उद्देश आहे असें दिसते. रशियावरील जर्मनीचें दडपण आणखी हलकें करण्यासहि कार्य ह्या योगाने साधण्यासारखें आहे. जर्मनीचा चोहोंकडून कोंडमारा करण्याची संधी आतां प्राप्त झाली असून त्या राष्ट्रांने पादाक्रांत केलेल्या देशांतील लोक ह्या घटनेची वाट उत्सुकतेने पहात आहेत. पॅसिफिक महासागरांतहि मित्रराष्ट्रांच्या वैमानिकांस वाढतें यश मिळत आहे आणि तिकडील युद्धपरिस्थितिहि अधिक अनुकूल होत चालली आहे.

चलन विस्ताराचें सरकारी समर्थन
सरकारने जरूरीच्या जिनसांच्या किंमती स्थिर रहातील असें आपले चलनविषयक धोरण ठेवावें या आशयाचा ठराव मध्यवर्ती

असें चर्चेसाठी गेल्या आठवड्यांत मांडण्यांत आला होता. त्यावर भाषण करतांना फडनवीस, जेरेमी रेस्मन, ह्यांनी सरकारच्या धोरणाचा सुडासा केला. वाढत्या चलनाचा परिणाम बाजारभाव वाढीत प्रत्यक्षपणे होत आहे अशी भीति गेल्या मे महिन्यांत सरकारला वाटली होती अशी कबुती त्यांनी दिली. पण पुढें जाऊन ते म्हणाले कीं ह्या भीतीस आतां जागा राहिली नाही अशी सरकारने स्वतःची सात्री करून घेतली आहे. चलन वाढले कीं किंमती वाढल्याच पाहिजेत अशी स्थिति सध्या नाही. हिंडुस्थानासारख्या अफाट व चाळीस कोटी लोकसंख्येच्या देशांत ७५० च काय, पण १,००० कोटी रुपये किंमतीचें चलन जरी सेकत राहिलें तरी ह्या वाढीने विचकून जाण्याचें कारण नाही असेंहि ते उद्गारले. किंमतीचें नियंत्रण करण्याचें धोरण अलीकडे सरकारने स्वीकारलें असून कापड, चांदी व सोने ह्यांच्या किंमती उतरल्याकारणानें हेंच धोरण विस्तृत केल्यास चलनवाढीमुळे महागाई होण्याची भीति रहाणार नाही असें प्रतिपादण्याचा सर जेरेमी ह्यांचा उद्देश होता. बाजारभाव निश्चित व नियंत्रित करणें, नफेबाजी व सद्देवाजी ह्यांस आळा घालणें, लोकांच्या बचतीस व सरकारी रोख्यांच्या सुरेदीस उत्तेजन देणें इत्यादि उपाय सरकारने एकाच वेळीं योजिले पाहिजेत म्हणजे व्यवहारांतलें सेकतें चलन सरकारच्या तिजोरीकडे आकषिळें जाऊन त्याचा परिणाम पदार्थांच्या किंमतींवर होणार नाही असें प्रमुख अर्थशास्त्रज्ञांनी सुचवले होतें. स्थिर बाजारभावानें विनिमयास आवश्यक असलेलें तेवढें चलन व्यवहारांत सेकतें राहून बाकीचें कर व कर्ज ह्यांचे मार्गांनी सरकारकडे परत यावें म्हणजेच चलनाचा परिणाम महागाईत होणार नाही असें त्यांचें म्हणणें होतें. त्यावर सर जेरेमी ह्यांनी सांगितलें कीं लोकांच्या हातांतील पैशाचा प्रवाह सरकारच्या तिजोरीकडे जोरानें वाहू लागला आहे आणि सर्व महत्त्वाच्या वस्तूंच्या किंमती स्थिर केल्या जात आहेत, हें ठीक आहे. तथापि सेकतें व वाढतें चलन आणि सरकारच्या तिजोरीत परत येणारें चलन ह्यांचें परस्पर प्रमाण काय आहे हें स्पष्ट समजल्यावांचून चलन कितीहि वाढलें तरी चिंता नाही हें विधान मान्य होण्याजोगें नाही. चलन ही कांहीं स्थाप्यापिण्याची किंवा उपभोगाची अशी वस्तू नाही कीं जिचें उत्पादन व विस्तार हीं सारखीं आपोआप समाजांत संपत जावीं आणि त्यांचा परिणाम बाजारभावांवर होऊं नये, ही येथें मुद्याची गोष्ट आहे. भटके व फाजील चलन जिनसांच्या किंमती चढल्यावांचून रहाणें शक्य नाही. हें चलन निरुपद्रवी असें करावयाचें हाच येथें मुख्य प्रश्न आहे. देशाचा विस्तार आणि प्रचंड लोकसंख्या ह्यांवरच केवळ चलनाच्या विस्ताराची आवश्यकता अवलंबून नसते आणि हिंदी चलन न्या गतीने वाढत आहे त्या गतीचें समर्थन सर जेरेमी रेस्मन ह्यांच्या युक्तिवादानें होऊं शकत नाही.

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपाति चौक,

व्यवस्थापक

नव्या-जुन्या कंपन्यांची मांडवळ-उभारणी

सरकारी परवानगी मिळविण्यासाठी करावयाच्या अर्जांचा तपशील

नवीन मांडवळ उभारणीवर निर्बंध घालण्यास १४ वा डिफेन्स ऑफ इंडिया नियम सरकारने जाहीर करून मध्यवर्ती सरकारचे पुषसमतीशिवाय मांडवळ उभारण्यास बंदी केली. ही संमति मिळविण्यासाठी कंपन्यांनी एक्झॅमिनर ऑफ कॉर्पोरल इश्यूज्, फिनेन्स सार्वे, न्यू दिल्ली ह्या पत्र्यावर सलोल प्रश्नांची माहिती देऊन अर्ज करावयास पाहिजे.

(अ) नवीन उद्योगधंदा, चालू कंपन्यांची नवी मांडवळ मागणी

(१) नांव—कंपनीचे सध्याचे अथवा नियोजित नांव.

(२) नोंदणी—कोठे नोंदली, मुख्य कचेरीची जागा, पब्लिक कॉ सासगी कंपनी.

(३) कंपनीने अथवा तिचे वतीने १७ मे नंतर ह्यासंबंधांत पूर्वी अर्ज केला असल्यास, त्याचा तपशील.

(४) (अ) नियोजित उद्योगधंद्याचे स्वरूप.

(ब) धंदा कोठे चालविणार.

(५) डायरेक्टर, वगैरे. त्यांची नावे व त्यांच्या व्यवसायाचे पत्ते. (नव्या कंपन्यांनी उत्पादकांची व नियोजित डायरेक्टरांची नावे, त्यांचा अनुभव, इत्यादि माहिती द्यावी.)

(६) शेअर, डिबेंचर्स, इत्यादींच्या स्वरूपांत उभारावयाच्या रकमेचा तपशील—ऑर्डिनेरी, प्रेफरन्स, डिफर्ड इ.

(७) उभारणीचे स्वरूप—पब्लिक का सासगी ?

अंढरराइट करणारांचे नांव, कमिशनची रकम, प्रॉस्पेक्टसने कां सक्च्युलरने विक्री इ.

(८) (अ) जमा होणारी रकम कोणत्या कारणासाठी सर्व-णार त्याचा तपशील.

(ब) सर्वांच्या बाबीपैकी कांहीं सरकारी नियंत्रणासाठी असल्यास, त्या उपलब्ध होतील असे मानण्याची कारणे.

(क) वहातुक—कारखाने, वर्कशॉप्स, इमारती, इत्यादि उभारावयाचे असल्यास.

(१) बांधणीचे सामान (किती वजन अथवा वॅगन्स लागेल, कोदून कोठे ते न्यावे लागेल, इ.)

(२) कच्चा माल, कोळसा, इत्यादींच्या वहातुकीचा तपशील.

(३) नवीन उद्योगधंदा सुरू झाल्यामुळे सध्या होणाऱ्या वहातुकीत होणारी वाढ अथवा घट.

(४) परदेशातील खरेदी, हिंडुस्थानाबाहेरून किती मालाची खरेदी करावी लागेल, धंदा चालविण्यासाठी सतत माल आयात करावा लागणार असल्यास त्याचा तपशील.

(५) चालू उद्योगधंद्याची खरेदी. सलली 'ब' सद्रांत सांगितले आहे त्याव्यतिरिक्त मार्गाने एकादा चालू उद्योगधंदा विकत घ्यावयाचा असल्यास खरेदीचा तपशील, किंमत कशी ठराविणार, इ.

(६) (अ) रोस रकम न घेतां घ्यावयाच्या शेअर्स व डिबेंचर्सचा तपशील.

(ब) अशा रीतीने शेअर्स व डिबेंचर्स देण्याची कारणे.

(क) कोणास देणार, त्यांची नावे.

(१०) सरकारी कंत्राटे. सरकारी सात्याकडून कंपनीस कांहीं कंत्राटे मिळण्याची सलत्री अथवा अपेक्षा असल्यास, सात्याचे नांव, अपेक्षेचे कारण, इत्यादींचा तपशील.

(११) इतर माहिती.

(अ) अर्ज मंजूर व्हावा, ह्यासाठी आणखी कांहीं माहिती द्यावयाची असल्यास ती माहिती.

(ब) चालू कंपन्यांनी विकलेले व वसूल मांडवळ ह्यांचे आंकडे देऊन ताजा ताळेबंद अर्जाबरोबर पाठवावा. मूळ ताळेबंद इंग्रजीत नसल्यास त्याचे अधिकृत इंग्रजी भाषांतर.

(क) नवीन कंपन्यांनी मेमोरॅण्डम व आर्टिकल्सचा आणि प्रॉस्पेक्टसचा मसुदा पाठवावा.

(ब) नवीन कंपन्या; चालू व्यवसायांचे लिमिटेड कंपन्यांत रूपांतर, नवीन मांडवळाची उभारणी

१ ते ११ (अ) व ११ (क) ह्यांत विचारलेली सर्व माहिती देऊन आणखी सललीत माहिती पुरवावी:—

(१२) सध्याच्या माळकांची नावे व पत्ते; भागीदारी, बैय-किक का कौटुंबिक मालकी.

(१३) (अ) उद्योगधंदा चालू झाल्याची तारीख

(ब) त्याच्या येण्या-देण्याचा तक्ता.

(क) नवीन कंपनी कोणत्या किंमतीस उद्योगधंदा विकत घेणार—गुडविल, सेळते मांडवळ, जमीन ह्यांच्या किंमतीचा स्वतंत्र तपशील.

(क) नव्या कंपन्या; चालू व्यवसायांचे लिमिटेड कंपन्यांत रूपांतर—नवीन मांडवळ उभारणी नको आहे.

१, २, ३, ४, ५, ९, ११ (अ), ११ (क), १२ व १३ हे प्रश्न व सललीत प्रश्न ह्यांची उत्तरे द्यावी.

(१४) मांडवळ वाढविण्यासाठी नाही तर डायरेक्टरांस पात्र करण्याकरिता, वगैरे करावयाची थोड्या शेअर्सची विक्री. ६ व्या प्रश्नाची उत्तरे द्यावी.

(६) चालू कंपन्या—नवीन पैसाचा व्यवहार नाही. रिझर्व्ह अथवा नफा ह्यांचे मांडवळांत रूपांतर डिबेंचर्सचेपेवजी शेअर्स देणे इ.

१, २, ३, ४, ९ (अ) आणि (ब), ११ (अ) आणि (ब) ह्यांची उत्तरे देऊन नफा अथवा रिझर्व्हचे मांडवळांत रूपांतर करावयाचे असल्यास सललीत माहिती द्यावी.

(१५) (अ) रिझर्व्ह फंड (ब) नफातोटापत्रक ह्यांतील नक्की आकडे.

(ब) कराची पूर्णपणे तजवीज करून आकडे काढले आहेत काय ? नसल्यास ह्या तरतुदीची अंदाजी रकम.

(क) ताळेबंदांत गुडविल जिर्दगीचे बाजूस दाखविली परंतु ती स्वतंत्र दाखविली नसल्यास त्या रकमेचा तपशील.

(१६) रिझर्व्ह व नफा ह्यांचे मांडवळांत रूपांतर करण्याचा उद्देश.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

(Estd. in 1935)

The Co-operators' Book Depot

9, BAKEHOUSE LANE,
FORT, BOMBAY.

Books on :—

Economics and Sociology ; Co-operation and Rural Development ; Banking and Finance ; Accountancy and Auditing ; Commerce and Industries etc.

Books on all other subjects are also readily supplied.

Agents for the Publications of :

1. The Govt. of India, 2 Govt. of Bombay,
- 3 Reserve Bank of India and 4 Times of India.

Studies in Agricultural Economics—Study No. 1

**THE FARMER
HIS WELFARE & WEALTH**

BY

DR. M. G. BHAGAT, M. A., Ph. D.

WITH A FOREWORD BY

DEWAN BHADUR

SIR T. VIJAYARAGHAVACHARYA,

K. B. E.

Price Rs. 10 nett.

Personally I can honestly call this book a fascinating study. It is so true a picture of the country-side. I congratulate the author on the result.

T. Vijayaraghavacharya.

Published by

THE CO-OPERATORS' BOOK DEPOT
Sir Vithaldas Thakersey Memorial Building
9 Bakehouse Lane, Fort, Bombay.

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि.

(Approved Re-traders and Approved Contractors)

२६ लॅमिंग्टन नॉर्थ, मुंबई ११.

अध्यक्ष:—श्री. ग. स. मराठे, अॅक्चुअरी.

महाराष्ट्रातील रवरीचा प्रमुख कारखाना

★ गिरणीचे रोलर्स

★ रवरी हातमोजे

★ छापखान्यांचे रोलर्स

★ रीमोल्ड टायर्स

★ रवरी वॉशर्स

★ सॉलिड व्हील्स

व इतर रवरी माल तयार होतो.

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

हे पत्र पुणे, पेट माबुडा घ. नं. ११५१७ आयम्पण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
रा. श्रीपाद रामन काळे. बी. ए. यांनी 'दुगांधिवास,' माबुडा, घ. नं. १२४११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.